

biuletyn informacyjny

NSZZ Solidarność Politechniki Wrocławskiej

ZAŁOŻONY w styczniu 1982

Spirane będą czyny i rozmowy... (Cz. Miłosz)

Nr 96-98

sierpień - październik 1989

OŚWIADCZENIE UKK

1. Uczelniana Komisja Koordynacyjna NSZZ "Solidarność" PWR, uznaje, że powołanie Rządu premiera Tadeusza Mazowieckiego, pierwszego od 1945 r. rządu niezdominowanego przez komunistów, gwarantuje swobody polityczne i gospodarcze, o które Polacy walczyli od pierwszych dni komunistycznej niewoli, a w sposób szczególny od wprowadzenia stanu wojennego w dniu 13 grudnia 1981 r.

W porozumieniu z Prezydium Komisji Zakładowej NSZZ "Solidarność" na Politechnice Wrocławskiej UKK postanawia zawiesić z dniem 11 listopada 1989 r. działalność swoją i tajnych struktur w instytutach i innych jednostkach organizacyjnych uczelni.

2. Nie mamy złudzeń co do tego, że przeciwnicy obecnych demokratycznych przemian zechcą sięgnąć po utraconą hegemonię. Dlatego nie ujawniamy swoich nazwisk ani struktur - jesteśmy gotowi podjąć tajną działalność natychmiast po czyinkolwiek zamachu na rodzającą się Rzeczpospolitą.

Godzi się jednak przypomnieć dwie osoby z naszego grona, które Bóg powołał już do siebie.

Kolega Tadeusz Huskowiak był organizatorem tajnej struktury "S" na Politechnice. Swoim spokojem i opanowaniem, szlachetnością wywierał ogromny wpływ na nasze postawy. Śmierć zastała go przy pracy konspiracyjnej. Dotkliwie odczuliśmy Jego odejście i nie znalazł się nikt, kto by Go potrafił zastąpić.

Drugi z kolegów, młodszy o pokolenie Jacek Klincawicz, wniósł do naszej pracy wiele młodzieńczego entuzjazmu. Do tej pory widzimy Jego uśmiechniętą twarz, przekazującą optymizm mimo ponurej rzeczywistości. Odszedł nagle i tragicznie podczas wyprawy na Himalachuli w Himalajach.

Czynili dobro służąc bliźnim. Niech Pan przyjmie Ich Dusze na Swoją służbę.

3. Biuletyn Informacyjny ukazujący się nieprzerwanie od stycznia 1982 r., jako tajny miesięcznik UKK od listopada 1989 r. będzie redagowany przez nowy Zespół powołany przez Zakładową Komisję NSZZ "Solidarność".

4. Wzywamy tajne struktury w jednostkach organizacyjnych aby w terminie do 11 listopada rozliczyły składki zbierane tajnie w okresie od wprowadzenia stanu wojennego do czerwca 1989 r. Pozostające kwoty należy przekazać dotychczasowym sposobem do UKK lub rozliczyć przed Komisją Zakładową "S" lub Komisją własnej jednostki.

UKK dokona rozliczenia kwot pozostających w jej dyspozycji przed komisją złożoną z osób o niekwestionowanym na Uczelni autorytecie, a odpowiedni komunikat zostanie podany do publicznej wiadomości w listopadzie br.

5. UKK serdecznie dziękuje tym, którzy czynnie wspierali jej działalność. Przez cały okres tajnej działalności nie otrzymywaliśmy żadnej pomocy finansowej z zewnątrz. Przeciwnie, wspieraliśmy finansowo osoby represjonowane, w tym studentów i osoby spoza Politechniki. Cała działalność UKK była możliwa dzięki naszym członkom, którzy składkami wspierali istnienie tajnych struktur.

6. Chcemy wierzyć, że walka o uznanie przez ogół wartości nie będzie już potrzebna i że wszyscy, którzy wykazywali aktywność w warunkach konspiracji włączą się teraz w jawne formy budowy naszej Rzeczpospolitej.

Wrocław, 23 października 1989 r.

UKK NSZZ Solidarność
przy Politechnice Wrocławskiej.

OD REDAKCJI

Niniejszym potrójnym numerem Biuletynu Informacyjnego dotychczasowa redakcja żegna się ze swoimi Czytelnikami i Współpracownikami. Obowiązki redakcyjne i wydawnicze przejmie od listopada br. Komisja Zakładowa NSZZ "Solidarność" PWR.

Od pierwszego numeru BI wydanego w styczniu 1982 r. przebyliśmy konspiracyjną drogę od maszynopisu w niedużym nakładzie do miesięcznika wydawanego sitodrukiem w nakładzie 1000-1500 egzemplarzy. Oprócz numerów zwykłych wydaliśmy wiele numerów specjalnych, gdy wymagał tego szybki rozwój wydarzeń.

Biuletyn Informacyjny jest jedynym pismem uczelnianym we "wrocławiu" ukazującym się bez przerw od wprowadzenia stanu wojennego. Dziś znowu zawieszamy naszą służbę z nadzieją, że w dotychczasowej formie nie będzie już potrzebna.

Chorąco życzymy wszystkim i sobie, abyśmy pod kierownictwem Premiera Tadeusza Mazowieckiego umieli przekształcić PRL w III Rzeczpospolitą, w której najświętszym i najświetniejszym dobrem będzie **p r a w d a**, w której chronione będą prawa każdego obywatela, a celem wspólnym obywateli będzie praworządna Res Publica.

Wrocław, 25 października 1989 r.

Redakcja BI

OŚWIADCZENIE PREZYDIUM KZ

NSZZ "SOLIDARNOŚĆ"

Prezydium Komisji Zakładowej przyjęło decyzję Uczelnianej Komisji Koordynacyjnej, że od dnia 11 listopada 1989 r. zawiesza działalność tajna struktura NSZZ Solidarność.

Z uznaniem przyjmujemy oświadczenie UKK, w którym nasi koledzy wyrażają wolę netychalistowego wznowienia tajnej działalności w wypadku jakiegokolwiek zamachu na rodzącą się Rzeczpospolitą.

Oświadczenie UKK w najmniejszym stopniu nie odzwierciedla wysiłku i poświęcenia poniesionych dla sprawy Ojczyzny i "Solidarności". Żadne słowa uznania nie będą tu wystarczające. Naszym podziękowaniem niech będzie pamięć o ich działalności.

Za Prezydium KZ
Tomasz Wójcik

11 LISTOPADA – ŚWIĘTO NIEPODLEGŁOŚCI

11 listopada 1918 roku Rada Regencyjna przekazała władzę wojskową i naczelne dowództwo Józefowi Piłsudskiemu. Ten dzień wolą Sejmu II Rzeczypospolitej wyrażoną w ustawie z dnia 23 kwietnia 1937 roku został uznany uroczystym.

Świętem Niepodległości.

Komunistyczni władcy PRL-u zastąpili je Świętem Odrodzenia (22 lipca), które właściwiej by było uznać dniem uwolnienia Polski od okupacji niemieckiej.

Lata uporczywej pamięci narodowej doprowadziły w ubiegłym roku do przywrócenia Święta 11 listopada. W tym roku będzie to po raz pierwszy od zakończenia wojny święto nie tylko Narodu ale również Państwa polskiego.

Ksiądz JERZY POPIEŁUSZKO

Późnym wieczorem, dnia 19 października 1984 roku, wracając samochodem z posługi duszpasterskiej w Bydgoszczy, został zatrzymany przez trzech funkcjonariuszy Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i uprowadzony. Stało się to na szosie w Przysieku koło Torunia. Niemal cudem ocalał kierowca p. Waldemar Chrostowski, jedyny świadek bandyckiego porwania, ratując się ucieczką z pędzącego samochodu. Ciało ks. Jerzego Popiełuszki wyłowili milicjanci w dniu 30 października 1984 roku ze sztucznego zbiornika wodnego na Wiśle koło Włocławka.

POSIEDZENIE SENATU

w dniu 6 lipca 1969 r.

Senat uczcił pamięć zmarłego profesora, A. Frydeckiego. Po przyjęciu protokołu zaopiniowano pozytywnie recenzję dorobku prof. Martina Grassnicka opracowaną przez prof. E. Małachowicza na wniosek Politechniki Gdańskiej. Następnie rozpatriono sprawę osobową: wnioski o powołanie na stanowisko docenta - dr hab. D. Duda (13 - za, 1 - przeciw, 1 - wstrzym.), dr hab. S. Chmura (45 - za), dr hab. J. Piękowski (41 - za, 2 - przeciw, 2 - wstrzym.), oraz wnioski o powołanie na stanowisko docenta kontraktowego dr inż. A. Chelickiego (37 - za, 4 - przeciw, 3 - wstrzym.) i dr inż. A. Gołgosek (35 - za, 7 - przeciw, 4 - wstrzym.).

Prof. Langer zapoznał Senat z projektami zmian w Statucie P.Wr. i w ordynacji wyborczej, wynikającymi ze zmian w ustawie o szkolnictwie wyższym. W głosowaniu jawnym Senat pozytywnie zaopiniował zmiany dotyczące składu organów kolegialnych, kolegiów i komisji dyscyplinarnych oraz zasad i trybu wyborów organów jednoosobowych i przedstawicieli do organów kolegialnych. Pozytywnie zaopiniowano utworzenie Zakładu Inżynierii Bioproduktowej w 1-13 (kierownik - doc. A. Noworyta). Z kolei Senat przystąpił do dyskusji nad rozwojem dyscyplin naukowych oraz stanem współpracy z gospodarką narodową. Głównym wątkiem tu była sprawa spółek z udziałem P.Wr., która praktycznie przewijała się w wypowiedziach dotyczących również innych punktów porządku obrad. Z inicjatywy Rektora Senat jednogłośnie przyjął uchwałę (która najlepiej oddaje przebieg dyskusji): "Senat Politechniki Wrocławskiej wyraża najwyższe zaniepokojenie dramatycznie pogarszającą się sytuacją materialną uczelni wyższych. Wzrastająca inflacja, przy braku zdecydowanych działań chroniących uczelnię, wyższe grozi nie tylko załamaniem rozwoju naukowego pracowników uczelni, ale również załamaniem realizacji podstawowego zadania uczelni - kształcenia wysoko wykwalifikowanych kadr. Senat P.Wr. zwraca się do Senatu, Sejmu i Rządu PRL oraz Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego o podjęcie zdecydowanych działań w celu doraźnej poprawy sytuacji materialnej uczelni oraz podjęcie prac nad stabilnymi rozwiązaniami formalno-prawnymi tego zagadnienia. Senat Politechniki Wrocławskiej zwraca uwagę, że łożenie środków na naukę i wykształcenie przynosi społeczeństwu największe korzyści. Senat P.Wr. wzywa Rektora do podjęcia wszelkich działań w kierunku poprawy sytuacji i deklaruje Mu w tym względzie poparcie".

Następnie Senat zapoznał się ze sprawozdaniem z działalności Uczelni w 1968 r. przedstawionym przez prof. W. Charewicza. Ogólnie, środki finansowe Uczelni kurczą się, zyski z działalności badawczej (dominującej nad dydaktyką) minimalnie rosną i są przekazywane na fundusz rozwoju Szkoły; jednak nie umożliwiają one odnowienia bazy. Zbyt wielki jest udział prac realizowanych bezpośrednio z prze-myśle. Nakłady na remonty i inwestycje są zbyt małe. Wynagrodzenia i honoraria ulegają obniżeniu (inflacja). Mimo to, ogólna sytuacja nie jest najgorsza, jednak rok 1969 i następny, mogą radykalnie zmienić ten stan na gorszy. W dyskusji wytknięty m.in. sprawa programu oszczędnościowego, odłożyła zlecań do spółek tworzonych przez pracowników Szkoły itp. Po podsumowaniu dokonany przez Rektora Senat przyjął jednogłośnie sprawozdanie z działalności P.Wr. w roku 1968. Prof. W. Charewicz przedstawił informację o pracach Komisji ds. analizy struktur organizacyjnych. Komisja pozytywnie zaopiniowała koncepcję tworzenia centrów naukowych (o charakterze dobrowolnych korporacji) oraz połączenia I-6 z Centrum Obliczeniowym. Rozważany jest problem DFR, a szczególnie koncepcja jego przejęcia przez Instytut Polityki Naukowej i Szkolnictwa Wyższego w Warszawie. Następnie Senat jednogłośnie zaopiniował propozycję Rektora, aby wykład inauguracyjny związany z problemami ekologii wygłosił prof. A. Kowal. W sprawach bieżących Rektor powołał Senat m.in. o waloryzacji placu od 1 lipca br.. Dokonano również ustaleń, że w miarę realizacji (formalnej) poszczególnych grup zadań, dokonywano będą bezzwłocznie wypła-

POSIEDZENIE SENATU

5

w dniu 19 września 1989 r.

Chwilą ciszy Senat uczcił pamięć zmarłych: doc. W. Dobromirskiego, i doc. W. Walkowicza.

Senat pozytywnie zaopiniował wnioski: o nadanie tytułu profesora zwyczajnego prof. A. Wiszniewskiemu (40 - za, 1 - wstrzym.), o nadanie tytułu prof. nadzwyczajnego doc. dr W. Żyrnickiemu (42 - za), o powołanie na stanowisko docenta dr hab. J. Zawilaka (54 - za, 1 - wstrzym.), o powołanie na stanowisko docenta kontaktowego dr inż. A. Polaka (44 - za, 5 - przeciw, 6 - wstrzym.), o przejście prof. J. Kuczyńskiego (I-14) do Politechniki Świętokrzyskiej (54 - za, 1 - wstrzym.). Następnie prof. B. Pilawski przedstawił recenzję dorobku naukowego prof. T. Olejnika, kandydata do tytułu doktora h.c. Politechniki Poznańskiej. Senat pozytywnie zaopiniował przedstawioną recenzję, po czym zapoznano zebranych z harmonogramem inauguracji roku akademickiego 1989/90.

Senat zapoznał się z poprawioną wersją zarządzenia w sprawie przeprowadzenia oceny nauczycieli akademickich P.Wr. oraz z ankietą. W dyskusji podniesiono sprawę braku analizy skutków poprzedniej oceny i represyjny rodowod tej oceny, oraz składu komisji oceniających, akcyjności, braku opinii studentów przy ocenie działalności dydaktycznej. Zgłoszono zastrzeżenia do udziału przedstawicieli związków zawodowych i partii politycznych (PZPR) w gremiach oceniających. Rektor przedstawił swoje stanowisko w tej sprawie; podtrzymując swoją opinię o potrzebie oceny, nie widzi konieczności prowadzenia akcji oceny, jednocześnie zdaje sobie sprawę z konieczności zmian systemowych. Na skutek zgłoszenia przez dra R. Radomskiego wniosku o wystosowanie protestu wobec zarządzenia Ministra rozgorzała dyskusja formalna nad problemem nad czym głosować i czy głosować. Ostatecznie Rektor zaproponował przyjęcie przedstawionych Senatowi dokumentów (projektu zarządzenia i ankiety), wstrzymanie oceny do końca roku oraz wystąpienie do Ministra w sprawie zmiany ustawy oraz zarządzenia dotyczącego ocen. Senat przyjął powyższy wniosek.

Prof. W. Charewicz przedstawił aktualną sytuację finansową Uczelni. Na skutek ruchu płac aktualnie szacuje się "dziurę" w budżecie Szkoły na ok. 2 mld zł. Już wydano środki na zakup aparatury (690 mln zł) i remonty (1,38 mld zł.). Przewiduje się ratowanie sytuacji poprzez przeznaczenie tegorocznego zysku na pokrycie deficytu. Instytuty "bogate" będą finansowały "biedne". W sytuacji nadmiaru nauczycieli akademickich, b. dużej liczby pracowników zatrudnionych ze zleceń, odpływu zleceń z Uczelni (m.in. przechwytywanie przez spółki) spadku liczby studentów, proponuje się przebudowę infrastruktury w celu zabezpieczenia przede wszystkim funkcji dydaktycznych, podjęcie rozstrzygających decyzji w sprawach filii, przekształcenie wyspecjalizowanych agend w samodzielne jednostki gospodarcze, stopniowe obniżanie zatrudnienia (w administracji i obsłudze o 20%), dostosowanie liczby pracowników zatrudnionych w zleceniach do ilości środków finansowych. Generalnie potrzebny jest wzrost aktywności w poszukiwaniu zleceń. W związku z działalnością spółek z udziałem pracowników P.Wr. przedstawiono projekt zarządzenia w sprawie wykonywania prac zarobkowych przez pracowników P.Wr.. Senat pozytywnie zaopiniował ww. dokument. Prof. W. Charewicz zasygnalizował nadmierny, jego zdaniem, udział P.Wr. we wspieraniu działań opiekuńczych, socjalnych itp..

Rektor poinformował o potwierdzeniu otrzymania uchwały Senatu z 6.07. br. przez Sejm PRL.

Następnie doc. J. Zdanowski przedstawił terminarz wyborów uzupełniających do organów kolegialnych Szkoły wynikających z poprawek w Statucie zatwierdzonym przez Ministra. Senat zaakceptował podane propozycje. W sprawach bieżących Rektor zaapelował o "zadbanie" o emerytowanych pracowników utrzymujących kontakt z Uczelnią oraz zlikwidowanie "obcych" póketatów. Poinformował również o uporządkowaniu kwatery Pomnika Orłat Lwowskich. Senat zaaprobował wydatkowanie na ten cel 1,3 mln zł. Prof. Juchniewicz poinformował o możli-

wościach współpracy z USA w zakresie modernizacji procesu dydaktycznego oraz pozyskiwania i wykorzystania zasiearczonego węgla z uwzględnieniem aspektów ekologicznych - istnieje możliwość finansowania przez stronę amerykańską. Dr A. Mikłaszewski podniósł sprawę braku jakichkolwiek działań, mimo stanowiska Senatu w tej sprawie, zmierzających do zadośćuczynienia osobom, którym odmówiono z winy Uczelni (czyt. KU PZPR - dr Sysak) paszportu. Rektor zaapelował do dyrektorów instytutów o przekazanie treści uchwały Senatu na zebraniach pracowników. Stud. Maciawik (ZSP) zasygnalizował sprawę przejęcia domu akademickiego T-15 przez Radę Mieszkańców, a także ogłosił bezkrólewie po "śmierci" samorządu studenckiego. Zaproponował powołanie parlamentu studenckiego z uprawnieniami samorządu.

Przy okazji referowania sprawy nadania tytułu profesora zwyczajnego profesorowi Andrzejowi Wiszniewskiemu padła informacja o 6-letniej(!) zwłoce w realizacji wniosku. I chociaż były słowa o niedopuszczalności tego rodzaju praktyk, to jednak pozostaje otwarta kwestia naprawienia krzywdy wyrządzonej Profesorowi, którego dorobek naukowy nie jest podważany nawet przez zagorzałych przeciwników, a postawa w najtrudniejszych chwilach (np. podczas pamiętnego strajku po ogłoszeniu stanu wojennego) zyskała mu szacunek pracowników i studentów nie tylko spod znaku "Solidarności" i KZS.

Na pytanie "kto zawinił" w takich sytuacjach pada odpowiedź "brak uzgodnień z KU PZPR". Za tym określeniem stoją oczywiście konkretne ludzie i to mający pretensję do stopni i tytułów naukowych. Czy ujawnia swoje nazwiska? Wątpię. To nie ten format ludzi. Dowodząc tego m.in. coraz częstsze wystąpienia na posiedzeniach Senatu w stylu "to nie my, to ...". No właśnie, KTO?

OŚWIADCZENIE UKK

Wobec powszechnego przekonania, że niesławną akcją odmowy wydawania i masowego wycofywania paszportów kierował Komitet Uczelniany PZPR, wzywamy egzekutywę i jej I Sekretarza do publicznego, rzetelnego wyjaśnienia tej sprawy.

Wyjaśnienia wymagają też inne mafijne działania aktywistów PZPR różnego szczebla. Np. kto jest odpowiedzialny za wstrzymanie przez lata wniosków awansowych m.in. prof. Andrzeja Wiszniewskiego (I-8) czy doc. Romana Rymaszewskiego (I-2), ale także, kto był "promotorem" błyskawicznego awansu na stanowisko profesora, jaki spotkał sekretarza KW PZPR Janusza Pawlikowskiego (I-9). Warto by też poddać analizie listy nagród i odznaczeń państwowych, składy delegacji reprezentujących Pwr. za granicą, wysokie lub "liberalne" oceny działaczy partyjnych.

Wyjaśnieniem całokształtu działalności KU PZPR w minionych latach powinna się zająć niezależna Komisja. Czy powołana przez obecny Senat? Póki co, Senat zatwierdził zmiany Statutu uczelni, pozostawiając w składzie różnych ciał kolegialnych przedstawicieli PZPR, jako pełnoprawnych członków. Czy nic się w Kraju nie zmieniło w ostatnich miesiącach?

Wrocław, 23 października 1989 r.

UKK NSZZ "Solidarność"
przy Politechnice Wrocławskiej

od „nieagresji” do „przyjaźni” 7

Wystawa pod takim tytułem była czynna na Politechnice w dniach 28 września - 15 października. Składały się na nią "teksty źródłowe, fotografie, wycinki prasowe i relacje świadków" ilustrujące niemiecko-sowiecką współpracę polityczną i wojskową w 1939 roku, która doprowadziła do rozbioru Polski. Poniżej reprodukuje my za Informatorem tej wystawy niektóre dokumenty dotyczące niemiecko-sowieckich paktów (znanych jako pakt Ribbentrop-Mołotow):

- 1) z dnia 23 sierpnia 1939 - Pakt o nieagresji i konsultacji,
 - 2) z dnia 28 września 1939 - Pakt o granicy i przyjaźni,
- oraz Wprowadzenie autora wystawy.

Latami będzie chodzić w Belwederze
Piłsudski nigdy nie uwierzy w trwałość
I będzie mruczeć: "Oni nas napadną".
Kto? I pokaże na zachód, na wschód.
"Koło historii wstrzymam na chwilę"

Czesław Miłosz, Traktat poetycki

Niemiecko-sowiecka napaść na Polskę we wrześniu 1939 roku wieńczy okres współpracy niemieckiej Rzeszy i ZSRR. Współpracę tę otworzył niemiecko-sowiecki traktat z Rapallo (1922), który zламаł polityczną izolację Niemiec.

Rok 1939 przyniósł zbliżenie polityczne (Pakt nieagresji podpisany w Moskwie 23 sierpnia 1939), a od 17 września również współpracę militarną, która doprowadziła do realizacji tajnych postanowień sierpniowego Paktu. Nocą 28/29 września 1939 ministrowie spraw zagranicznych Rzeszy i ZSRR, von Ribbentrop i Mołotow, podpisali nową umowę - Pakt o granicy i przyjaźni - stanowiącą faktyczny rozbiór Polski, a dla Litwy, Łotwy, Estonii, Finlandii i Besarabii - realną groźbę włączenia do ZSRR. "Przyjaźń" obydwu państw została potwierdzona zamazystymi podpisami Stalina i Ribbentropa na mapie Europy Środkowej.

Polska, która pierwsza powiedziała NIE Hitlerowi, toczyła samotnie 35-dniową walkę obronną z przeważającymi liczebnie i uzbrojeniem oddziałami Wehrmachtu i Armii Czerwonej. Anglia i Francja wprowadziły wypowiedziały Niemcom wojnę czyniąc konflikt europejskim, ale był to tylko gest polityczny nie poparty, mimo zobowiązań, istotnymi działaniami zbrojnymi.

Nasi sojusznicy nie chcieli "umierać za Gdańsk", nie umierali również za Paryż w czerwcu 1940 roku. Świat przypłacił to wieloletnią wojną, milionami ofiar, trudnym do ogarnięcia ogromem cierpienia.

Polska nie mogła wygrać tej wojny z dwoma najeźdźcami i jej nie wygrała mimo wysiłku zbrojnego na wszystkich niemal frontach wojny światowej. Zostaliśmy wprowadzeni do wyzwolenia od okupacji niemieckiej, ale o naszych powojennych granicach i losach decydował jeden z wrześniowych agresorów, tym razem jako "sojusznik".

Prawdziwym zwycięzcą w tej wojnie był Stalin; jego imperium powiększyło się w Europie o terytoria Litwy, Łotwy, Estonii, fińskiej Karelii, Besarabii, Mołdawii i polskich Kresów Wschodnich a swoim protektorem objął kraje zwane o b o z e m socjalistycznym. Kraje te po dziesięcioleciach władzy "ideologów" stały się europejskim rezerwatem biedy.

PAKT O NIEAGRESJI I KONSULTACJI

23 SIERPNIA 1939

TAJNY PROTOKÓŁ DODATKOWY DO UKŁADU Z 23 SIERPNIA 1939 R.

W związku z podpisaniem paktu o nieagresji między Rzeszą Niemiecką a Związkiem Socjalistycznych Republik Radzieckich; niżej podpisani pełnomocnicy obu stron omówili w trybie ściśle konfidencyjnym kwestię rozgraniczenia sfer wzajemnych interesów w Europie Wschodniej. Wymiana poglądów dała następujący wynik:

1. W przypadku terytorialno-politycznych przekształceń na obszarach wchodzących w skład państw bałtyckich (Finlandia, Estonia, Łotwa, Litwa), północna granica Litwy stanowić będzie równocześnie granicę sfer interesów Niemiec i ZSRR. Obie strony uznają przy tym zainteresowanie Litwy obszarem Wileńszczyzny.

2. W razie terytorialnego i politycznego przekształcenia obszarów należących do państwa polskiego, sfery interesów Niemiec i ZSRR będą rozgraniczone w przybliżeniu linią rzek Narwi, Wisły i Sanu. Kwestia, czy interesy obu stron czynią požądane utrzymanie niezależnego państwa polskiego i jakie granice ma mieć to państwo, może być określona definitywnie jedynie w toku dalszego rozwoju sytuacji politycznej. W każdym razie oba rządy rozstrzygną tę kwestię pośrednictwem przyjaznej ugody.

3. W odniesieniu do Europy południowowschodniej strona radziecka podkreśla swoje zainteresowanie Besarabią. Strona niemiecka zgłasza całkowity brak zainteresowania politycznego tym obszarem.

4. Protokół ten obie strony zachowają w ścisłej tajemnicy.

Moskwa, 23 sierpnia 1939 r.

W imieniu Rządu Rzeszy Niemieckiej
J. Ribbentrop

Z upoważnienia rządu ZSRR
W. Mołotow

sowjetischer Seite das Interesse an Besarabien betont.
von deutscher Seite wird das völlige politische Desinteresse
an diesen Gebieten erklärt.

4) Dieses Protokoll wird von beiden Seiten streng
geheim behandelt werden.

Moskau, den 23. August 1939.

Ein der
deutschen Regierung

J. Ribbentrop

In Vollmacht
der Regierung der
Ud.S.S.R.

W. Mołotow

Podpisy von Ribbentropa i Mołotowa pod tajnym protokołem do niemiecko-sowieckiego Paktu nieagresji

UKŁAD RADZIECKO-NIEMIECKI O PRZYJAŹNI I GRANICY

Po upadku byłego państwa polskiego Rząd ZSRR i Rząd Rzeszy Niemieckiej uważają za swój wyłączny obowiązek odbudowanie pokoju i ładu na tych terytoriach oraz zapewnienie zamieszkującym je narodom pokojowego życia zgodnie z ich charakterem narodowym. W tym celu doszły one do następującego porozumienia:

Art. I Rząd ZSRR i Rząd Rzeszy Niemieckiej wyznaczają jako granice swych wzajemnych interesów państwowych na terenie byłego państwa polskiego linię, oznaczoną na załączonej mapie (tj. linię rzek Pisy, Narwi, Bugu i Sanu — przyp. ED), która będzie opisana bardziej szczegółowo w protokole dodatkowym.

Art. II Obie strony uznają granicę wzajemnych interesów państwowych, ustanowioną w art. I, jako ostateczną i odeprą wszelką ingerencję mocarstw trzecich w tej sprawie.

Art. III Konieczna reorganizacja administracji państwowej będzie dokonana na obszarach na zachód od linii, wyszczególnionej w art. I, przez Rząd Rzeszy Niemieckiej, na obszarach na wschód od tej linii przez Rząd ZSRR.

Art. IV Rząd ZSRR i Rząd Rzeszy Niemieckiej uważają niniejszy układ za niezawodną podstawę dalszego rozwoju przyjaznych stosunków między naszymi narodami.

Art. V Układ niniejszy podlega ratyfikacji. Wymiana dokumentów ratyfikacyjnych nastąpi w Berlinie w możliwie najkrótszym czasie.

Układ wchodzi w życie po podpisaniu.

Sporządzono w dwóch egzemplarzach w języku rosyjskim i niemieckim.
Moskwa, 28 września 1939 r.

W imieniu Rządu Rzeszy Niemieckiej
J. Ribbentrop

Z upoważnienia rządu ZSRR
W. Mołotow

TAJNY PROTOKÓŁ DODATKOWY

Niżej podpisani pełnomocnicy konstatują osiągnięcie porozumienia w następujących sprawach:

Tajny protokół dodatkowy podpisany 23 sierpnia zmienia się w punkcie I w ten sposób, że terytorium państwa litewskiego objęte zostaje sferą interesów ZSRR, ponieważ z drugiej strony województwo lubelskie i część województwa warszawskiego włącza się do sfery interesów Niemiec (porównaj mapę załączoną do podpisanego dzisiaj układu o przyjaźni i granicy). Gdy tylko rząd ZSRR podejmie specjalne kroki dla ochrony swych interesów na terytorium litewskim, wówczas obecna granica niemiecko-radziecka zostanie zmieniona tak, by przebiegała w sposób naturalny i prosty, tzn. że ziemie litewskie, leżące na południowy zachód od linii oznaczonej na mapie przypadają Niemcom.

Uzgodniono też, że wspomniane wyżej posunięcia Związku Radzieckiego nie przyniosą uszczerbku istniejącym niemiecko-litewskim porozumieniom gospodarczym.

Moskwa, 28 września 1939 r.

W imieniu Rządu Rzeszy Niemieckiej
J. Ribbentrop

Z upoważnienia rządu ZSRR
W. Mołotow

TAJNY PROTOKÓŁ DODATKOWY

Przy podpisaniu radziecko-niemieckiego układu o granicy i przyjaźni niżej podpisani pełnomocnicy uzgodnili co następuje:

Obie strony nie dopuszczają na swych terytoriach do jakiegokolwiek polskiej agitacji, która mogłaby przenikać na obszar drugiego kraju. Obie strony podobną agitację zlikwidują na swoim terenie w samym zarodku i będą informować się wzajemnie o celowych przedsięwzięciach w tym kierunku podejmowanych.

Moskwa, 28 września 1939 r.

W imieniu Rządu Rzeszy Niemieckiej
J. Ribbentrop

Z upoważnienia rządu ZSRR
W. Mołotow

Granica niemiecko-sowieckiego rozbioru Polski ustalona w Pakcie
z 28 września 1939

